

”The 5 % Community”

Metoderapport til SKUP 2004

NRK Forbrukerinspektørene

1. Innledning

1.1. Disse har arbeidet med saken:

Anders Magnus har vært journalist og har også hatt hovedansvaret for research. I tillegg har Marianne Schei Aagdal og Frank Sivertsen jobbet med research på deler av prosjektet. FBI's fotografer, redigerere og nettjournalister har også bidratt vesentlig til resultatet.

1.2 Publisering

FBI har publisert fire saker om "The 5 Percent Community". To i 2003 (5. november og 12. november) og to i 2004 (6. oktober og 24. november). I tillegg er det lagt ut flere artikler på FBI's nettsider.

1.3. Redaksjonsadresse og telefon:

NRK Forbrukerinspektørene
NRK – OFFA FG31
0340 OSLO
Tel: 23 04 70 00

1.4 Kontaktperson

Anders Magnus, tel: 23 04 21 45 / 918 95 903

2. Start

Høsten 2003 tok pyramidefeberen helt av i Norge. Vi merket denne bølgen rett inn i FBI-redaksjonen, hvor flere av medarbeiderne fikk tilbud om å bli med. Andre i redaksjonen kjente folk som var med eller som hadde blitt forsøkt vervet.

Dagbladet hadde på sommerstid laget en serie hyldnings-reportasjer om World Games International (WGI), hvor det gikk fram at deltakelse i pyramidespill var veien til å bli millionær på raskest mulig måte.

I FBI-redaksjonen gjorde vi en grovtelling, og fant ut at det på det tidspunktet var minst 50 pyramidekonsepter/nettverksselskap i sving. De hadde allerede trukket til seg minst 100.000 medlemmer, kanskje det dobbelte. Når man legger til familiemedlemmene, var det et betydelig antall mennesker som var berørt. Mange hadde satset betydelige beløp – og tap av denne investeringen kunne bety alvorlige økonomiske problemer for en stor gruppe mennesker.

Vi anså det derfor som en viktig forbrukersak å orientere om hvordan slike pyramidekonsepter/nettverksselskap fungerte og hvilken risiko det var ved å delta. Av de mange selskapene valgte vi å konsentrere oss om ett – The 5 % Community, T5PC. Årsaken til vårt valg var at selskapet drev aggressiv medlemsverving, hadde sterk medlemsvekst og var startet av nordmenn. Selskapet hadde fått lite medieomtale, og var også nokså kryptisk mht omtale av seg selv. Vi var svært nyssgjerrige på å finne ut mer om T5PC – hvem som sto bak og hva dette konseptet egentlig gikk ut på.

2.1 Når kom arbeidet i gang

Vi startet researchen i september 2003, og kom i gang med opptaktene til den første reportasjen i oktober 2003. Vi holdt på til etter konkursen i november 2004.

2.2 Sentral problemstilling ved oppstarten

Vår sentrale problemstilling var å kartlegge hvordan pyramideselskapet fungerer som et redskap for å overføre pengebeløp fra et stort antall medlemmer til et lite antall toppfolk – uten at det store antallet medlemmer forstår hva som skjer. Vi ønsket også å kunne påvise hvor og hos hvem pengene havnet. Denne problemstillingen holdt vi fast ved i løpet av hele prosjektet.

2.3 Ble problemstillingen endret underveis?

I løpet av researchen fant vi også ut at også aksjesalget i T5PC fungerte på tilsvarende måte – ved å overføre penger fra de mange små til de få på toppen. Vi utvidet derfor problemstillingen også å dreie seg om aksjedelen, ikke bare medlemsvervingen. I den forbindelse forsøkte vi bla.a. å illustrere forskjellen mellom T5PC og et vanlig aksjeselskap for å gi publikum en forståelse av at det her dreiet seg om oppblåste verdier uten substans.

2.4 Beskrivelse av arbeidet

Følger nedenunder

2.5 Tidsbruk

Vi har ingen oversikt over antall timer som gikk med – men det var et betydelig arbeide. Ikke minst fordi vi brukte så mye tid på å pleie og finne nye kilder i løpet av prosessen, som varte i over ett år. I de periodene vi ikke hadde en reportasje om T5PC på kjøreplanen i FBI, måtte denne virksomheten gjøres i tillegg til annen research/opptak/redigering/studioarbeide, og mye av det skjedde pr. telefon eller personlige møter på kveldstid – etter ordinær arbeidstid.

2.6 Spesielle erfaringer

På mange måter har vi benyttet helt tradisjonelle og hverdagslige journalistiske metoder under arbeidet med T5PC. Det mest spesielle er vel at vi har holdt fast ved problemstillingen og ved å følge selskapet – fra den spede begynnelse der nesten ingen ville snakke med oss, der få andre medier var interesserte og hvor vi også møtte en god del motstand internt mot prosjektet – til saken eksploderte for fullt i alle mediekanaler. Stikkord for det som må ha vært spesielt ved vår jobbing er stahet og utholdenhet.

2.7 Hegnar Media

Når det sies at nesten ingen andre medier fattet interesse for denne saken, må det gjøres et unntak for Hegnar Media. De hadde god dekning, og publiserte en rekke saker både i Finansavisen og på nettstedet Hegnar Online.

Vi hadde en del kontakt med journalist Stein Ove Haugen i Hegnar Online, som vi også brukte som intervjuobjekt i en av sakene. Dette kan kanskje synes underlig ut fra et konkurransesynspunkt, men vi fant ut at vi egentlig ikke konkurrerte i så sterk grad fordi vi har så stor ulikhet i publisering og oppbygging av saker. Hegnars nettsted tok seg av de daglige nyhetsdrypp, mens vi som publiserte våre saker med store mellomrom i tid la vekt på

å avdekke de lengre og større linjer. I våre reportasjer konsentrerte vi oss om egne funn som vi mente kastet godt lys over det gigantiske tyveriet av medlemmenes penger som toppene i selskapet var iferd med å gjennomføre.

3. Oppsøking (Innslag 5. nov. 2003)

To viktige karakteristika ved nettverk/pyramideselskap er 1) intern ”begeistrings”justis – alle medlemmer må være positive og snakke pent om selskapet, ellers vil det gå dårlig for oss alle og våre investeringer - og 2) streng lukkethet overfor offentlighet, i særdeleshet presse – som man betrakter som den viktigste ”negger” (spredde av negative stemninger) som kan ødelegge for selskapet og dermed for alle medlemmene.

Det var derfor ikke umiddelbart enkelt å skaffe informasjon om T5PC, selv om det var organisert som et aksjeselskap. Ledelsen avviste henvendelsene fra oss, og medlemmer som vi sporet opp ville heller ikke si noe.

3.1 La seg verve

Løsningen ble at FBI's researcher Marianne Schei Aagdal poserte som interessert, og fikk tilgang til ververens passord for å kunne komme inn på T5PCs lukkede nettverk. En liten digresjon: Typisk for de fleste medlemmer litt lenger ned i pyramiden var ververen oppriktig engasjert og overbevist om at T5PC var solid og seriøs. Hele hennes familie var også involvert i selskapet – slik det ofte er i denne type nettverksvirksomhet.

På denne måten fikk vi tilgang til den interne informasjon som selskapet spredte til sine medlemmer. I tillegg fant vi også et annet nettsted som medlemmene brukte mye – T5PC Team. Disse hadde sider som liknet så mye på T5PCs offisielle sider at mange medlemmer forvekslet dem. Her ble det spredt en god del informasjon som ved nærmere gransking viste seg å være tatt ut av luften – for eksempel at Diego Maradona skulle være en av de rike og solide investorene bak selskapet. Men ved at dette sto på ”Teams” sider, kunne selskapet toe sine hender og etterpå hevde at T5PC ikke hadde bidratt til å gi uriktig informasjon.

Vår researcher fikk vite at det skulle være et vervemøte på Strømmen utenfor Oslo, og meldte seg inn i T5PC. For å lette på trykket ved å være tilstede tok hun med seg søsteren sin.

Aagdal ble utstyrt med skjult mikrofon, og gjorde opptak under møtet – først og fremst som et research-underlag for oss. På dette tidspunktet vurderte vi at saken ikke var så alvorlig og så vanskelig å belyse på vanlig måte at det kunne forsvares å publisere skjulte opptak.

Det var en av toppfolkene i T5PC, Derek Broughton, som ”forrettet” på dette møtet, hvor det ble hausset opp en halleluja-stemning som under religiøse møter.

Aagdal beskriver at hun var fysisk kvalm da hun gikk ut av møtet: ”Broughton hadde en svært sterk karisma, og fikk alle til å bli med, i en slags massesuggesjon. Resultatet var at man satt igjen med en følelse av dårlig samvittighet dersom man ikke ble med på dette.”

Vi ønsket imidlertid å møte selskapet med åpent kamera, og fikk vite om et annet vervemøte som ble holdt på Norrøna hotell i Oslo. Der ble vi nektet adgang, men vi kom i god tid før møtestart og fikk fanget opp Derek Broughton før han gikk inn. Vi lot kamera rulle kontinuerlig og engasjerte ham i en tilsynelatende triviell passiar mens han sto utenfor hotellet og tok en røyk. På den måten fikk vi i det minste tv-bilder av en av dem som vi på det tidspunktet trodde var blant de helt sentrale i selskapet. Seinere viste det seg da også at Broughton fra starten av var en av de viktigste og flinkeste til å spre ”budskapet”, selv om han ikke hadde vært med helt i starten da selskapsidéen ble unnfanget og utviklet. I samtalen med

FBI skrøt han av at han var kompis med Maradona, men avviste at fotballspilleren hadde investert i T5PC – noe som ellers var gjort til et hovedpoeng både på mange vervemøter og på vervebrosjyrer. Forøvrig ga Broughton lite substansielle opplysninger, og ville ikke avsløre hvem som egentlig sto bak T5PC.

3.2 Undersøke selskaps-struktur og bakmenn

Mye av arbeidet vårt ble konsentrert omkring undersøkelser av hvem som startet selskapet, hvem som eide selskapet og hvordan det fungerte. Gjennom å være medlem selv fikk vår researcher tilgang til et aksjeprospekt som viste at man hadde laget en aksjestruktur som i praksis flyttet et hundretalls millioner kroner fra de nye investorene til dem som hadde startet T5PC. Hvem *det* var ble i stor grad skjult bak anonyme selskapsnavn.

Vi gjorde også undersøkelser gjennom Dun & Bradstreet, Kredittilsynet og Lotteritilsynet. Hos Dun & Bradstreet fant vi ut at de toppfolkene vi hadde funnet navn på var notoriske gjengangere mht betalingsanmerkninger. Vi søkte også i de elektroniske skattelistingene, og fant ut at de heller ikke var oppført med store summer verken når det gjaldt inntekt eller formue.

Hos Lotteritilsynet fikk vi vite at man ikke så med særlig begeistring på selskap som T5PC, som man der oppfattet som et rent pyramideselskap som derfor burde vært forbudt. Men i og med at selskapet også drev salg av varer og tjenester i tillegg, kunne man ikke gripe inn. Årsaken til det lå i en kjennelse fra den politisk oppnevnte Lotterinemda i den såkalte Alpha Club-saken, hvor man la til grunn at dette ikke var et pyramideselskap i lovens forstand nettopp fordi selskapet også tilbød sine medlemmer varer og tjenester.

Vi gjorde et intervju med lederen i Lotterinemda, tingrettsdommer Ruth Anker Høyer. Hun avviste at nemda kunne gjøre andre kjennelser så lenge loven var utformet slik som den var – og sendte ballen videre til politikerne. Vi fikk ikke plass til å publisere noe av dette intervjuet – slik det ofte er i TV, hvor vi må velge nokså hardhent pga liten plass – men det var et nyttig intervju i vår research.

I Kredittilsynet fikk vi tilgang til T5PCs søknader om konsesjon til å drive handel med egen aksje. Offisielt fikk vi det korrekte svar om at saken var til utredning. Underhånden fikk vi i tillegg vite at dette arbeidet nok kom til å ”trekke ut” i lang tid, fordi tilsynet ikke hadde noe ønske verken om å prioritere saken eller være med på å gi T5PC noe som helst slags legitimitet.

Selskapet selv fortalte imidlertid medlemmene via sine nettsider at det bare ville være kort tid før Kredittilsynet kom til å gi sin godkjenning, slik at de på den måte hausset opp stemningen. Argumentasjonen var at dersom man ville være med når den utrolig lukrative tradingen startet, så måtte man kjøpe akjsjer nå.

Det var svært tungt arbeide å bygge opp et kildenettverk, fordi de fleste i utgangspunktet var så negative til pressen. Metoden var å forsøke å ringe opp mange, stille de samme spørsmålene på høfligst mulig måte, og spørre om de visste om andre medlemmer og/eller folk i selskapet ledelse. Noen ganger ga folk fra seg navn for å slippe å snakke mer med oss. Ett navn gikk ofte igjen i det vi fikk høre om selskapet, både fra vedkommende som hadde vervet vår researcher og fra andre medlemmer: Jim Wolden.

Noen mente at det var han som hadde startet selskapet, og at han også tidligere hadde vært involvert i andre pyramidekonsepter. Andre hevdet at han var dømt for bedrageri. Dette sjekket vi ut ved å henvende oss til Eidsivating lagmannsrett, i og med at vi fikk høre at han var hjemmhørende på Romerike.

Lagmannsretten sendte oss en dom av 9. januar 2003, hvor det framgår at Wolden var dømt til fengsel i ett år og to måneder for bedrageri. Av dommen gikk det også fram at Wolden hadde arbeid som vaktmester, at han var skilt med forsørgelsesbyrde på tre barn og hadde en gjeld på 2,5 millioner kroner.

Vi antok at denne bedrageridommen var en medvirkende årsak til at T5PC gjorde hva det kunne for å benekte at han nå hadde noe som helst med selskapet å gjøre. Offisielt het det at Wolden nå var helt ute, og at han heller ikke eiet noen aksjer. Dette poenget ble understreket, ikke bare av ledelsen, men også av dem som vervet nye medlemmer lenger nedover i pyramiden. Seinere fikk vi også vite at Wolden hadde et svært frynsete rykte i nettverksbransjen på grunn av en rekke tidligere fiaskoer med liknende selskaper.

Vi brukte en tosidig strategi for å avdekke at selskapets offisielle versjon ikke var korrekt:

- 1) Ved intervjuer/konfrontasjoner å få bekreftet – om enn indirekte – at Wolden hadde vært med fra starten og fortsatt var med. Noen av disse intervjuene/konfrontasjonene ble vist i første innslag.
- 2) Vi fulgte pengene.

3.3 Følge pengene

Våre samtaler med medlemmer avdekket at det særlig var to geografiske områder som skilte seg ut med spesielt stor medlemstetthet i T5PC: Alta/Lakselv i Finnmark og Sømna i Nordland. I Sømna var også ordføreren medlem, noe som gjorde dette stedet særlig interessant for oss å oppsøke.

Før vi reiste til Sømna hadde vi ingen andre medlemskontakter enn ordføreren, men vi regnet ikke med at det skulle bli vanskelig å få tak i flere når vi kom til stedet. Der tok vi feil. Først dro vi til bygdas kafé og samlingssted, og noen ga oss der navn på folk de kjente og som de antok var medlemmer. Vi oppsøkte disse, men ingen ville la seg intervju. Noen var imidlertid villige til å peke ut andre som også var med – og her var det ”peke ut” bokstavelig talt, for det var bare å anwise hus videre bortover i byggefeltet. Vi snakket med medlemmer som hadde investert mindre beløp, men også så mye som 100.000 kroner. De fleste forsvarte selskapet iherdig og mange var fiendtlig innstilt til oss.

Vi dro også til en av bygdas største arbeidsplasser, meieriet, hvor vi ved hjelp av ”avstandsfilming” og en mikrofon som var festet til vår journalist fikk på tape en samtale med en av medlemmene. Dette var i og for seg et slags skjult opptak, selv om vi ikke gjorde noe forsøk på å benekte at vi filmet da vedkommende spurte om kameraet gikk. Fordi intervjuobjektet hadde innsigelser og fordi vi ikke syntes det kom fram opplysninger som var oppsiktsvekkende eller som vi ikke kunne få fram på annen måte, valgte vi å droppe å publisere noe fra dette intervjuet.

Vi ønsket ikke bare å få i tale medlemmer, men også dem som hadde vært de ivrigste ververne. Én av dem jobbet ved Brønøysundregistrene, og vi ringte ham. Telefonen ble umiddelbart lagt på da han hørte hvem det var som ringte – og i hvilket ærend. Vi tok ikke sjansen på at det samme skulle skje med den andre superververen i Sømna, så vi oppsøkte ham på arbeidsplassen. Vedkommende var fysioterapeut og jobbet på det kommunale Helsetunet. Vi oppsøkte ham og lot kamera gå fra første stund. Han nektet å uttale seg, og forsøkte også å skjule seg – noe som tydelig framgår av de publiserte opptakene. Han hadde også store innsigelser mot at vi filmet ham, men vi vurderte det her som riktig å publisere denne ”samtalen” for på den måten å dokumentere at han som ivrigste verver i kommunen

verken ville stå for det han hadde gjort eller forklare offentlig hvorfor han hadde bedt de han vervet til å sette penger inn på en spesiell konto, som var merket ”Jim”.

Noen av T5PC-medlemmene i Sømna hadde allerede bekreftet for oss at det var betalt inn til en konto med tilhørende navn Jim Aleksander Wolden. Dette var penger som skulle være betaling for både medlemsavgifter og aksjer. Seinere fikk vi samme opplysninger fra andre deler av landet: Svært mange av medlemmene i T5PC hadde betalt for medlemsavgift og aksjer direkte til Jim Wolden. Ved gjennomgang av klientkonto hos advokat Daniel Ekpete i etterkant av konkursen, viser det seg at slike uregelmessige innbetalinger til Wolden og en av hans medhjelpere kan komme opp i nærmere 100 millioner kroner. Hvor mye av disse pengene som er betalt videre til selskapet er fortsatt uklart, og gjenstand for Økokrims etterforskning.

Alt det visste vi imidlertid ikke da vi var på Sømna. Men i og med at ingen ville stå åpent fram og snakke med oss, tok vi i bruk et grep som er velkjent blant utenrikskorrespondenter: Man intervjuer en lokalt basert kollega.

Vi hadde bedt journalist Victor Stein i Brønnøysunds Avis om hjelp til å bli introdusert i bygda, og til syvende og sist hadde vi ikke annet valg å bruke ham som vårt sannhetsvitne for situasjonen i Sømna kommune. Før vi reiste hjem gjorde vi likevel et siste forsøk på å få medlemmer i tale. Vi stilte oss opp ved bensinstasjonen, hvor det også var en matvarebutikk, og tok kontakt med alle som passerte. Noen var medlemmer, andre ikke – men ingen ville la seg intervju, bortsett fra en ung mor til to små barn. Vi fikk en kort samtale med henne, hvor hun bekreftet at hun hadde investert 5000 kroner, penger som hun ikke hadde råd til å tape.

Neste logiske skritt var å oppsøke Wolden selv. I dommen var han registrert hjemmhørende i Frogner, mens andre mente han var bosatt i Eidsvoll. I telefonkatalogen var han oppgitt med et nummer registrert i Lillestrøm, men svarte ikke på våre oppkall. I grunnboka for Eidsvoll fant vi imidlertid en eiendom registrert på Jim Wolden, hvor det var tinglyst et lån fra et av de mange T5PC-selskapene – dette var registrert i Karibia. Vi oppsøkte denne adressen. Jim Wolden var ikke hjemme, men både hus og tomt ga inntrykk av en person som raskt hadde kommet til mange penger, noe som ikke stemte overens med den økonomiske situasjonen som dokumentene fra Dun & Bradstreet og skattevesenet viste. På bakplassen og i garasjene sto kostbare biler som var registrert med danske skilt.

En digresjon: Etter at en representant for tollvesenet så reportasjen, dro han rett til Eidsvoll og beslagla bilene – som det ikke var betalt innførselstoll for!

3.4 Nettets muligheter

Fordi selskapets ledelse verken ville ha kontakt eller la seg intervju til reportasjen, brukte vi i stedet det vi fant på nettet – både gjennom selskapets interne medlemssider og web-cast hvor daværende direktør Pål Roppen figurerte. Hans avsluttende ord om at ”vi skal levere substans, og ikke stikke av med pengene – slik noen av en eller annen grunn har fabulert om” er jo en liten godbit når vi i dag vet hvordan det gikk.

3.5 Motstand og manglende oppfølging

I den første reportasjen kom vi ikke så langt vi ønsket – å bevise at T5PC var satt opp og fungerte som et gigantisk svindelforetak. Men vi hadde gitt mange indisier på at det var slik, og reportasjen burde ha gitt fullt stoppsignal til dem som lurte på om de skulle investere i

pyramiden eller ikke. I ettertid har det vist seg at grådigheten var atskillig sterkere enn den vesle fornuft vår reportasje kanskje kunne anspore til.

Vi ønsket imidlertid å gå videre, og gi en mer omfattende bakgrunn for hva et slikt pyramideselskap egentlig er. Men både dette innslaget og de to som kom høsten 2004 ble likevel ikke laget uten motstand i redaksjonen. Noen mente at dette ikke var en stor nok sak, og også at den ikke hadde tilstrekkelig forbruker-relevans. Synspunkter som kritikerne på sett og vis fikk bekreftet ved at ingen større aviser eller andre riksdekkende medier tok opp tråden fra FBI – heller ikke NRK's egne nyhetsmedier Dagsnytt og Dagsrevyen. Det eneste unntaket var Hegnar Media.

Vi i FBI-redaksjonen som laget saken ønsket imidlertid ikke å gi oss – vi så hele tiden på dette som en svært omfattende og viktig problemstilling, som vi ville jobbe videre med og trenge til bunns i.

4. Forklaring (Innslag 12. nov. 2003)

I vår neste reportasje ønsket vi å forklare for seerne hva dette pyramideselskapet egentlig var, gjennom å ta utgangspunkt i hvordan T5PC selv presenterte seg. Vi ba en profesjonell aksjemekler vurdere selskapets aksjeprospett og gi en kjøpsvurdering. Vi tok også utgangspunkt i T5PCs antatte verdi på 3,4 milliarder kroner, regnet ut fra den aksjekurs selskapet selv oppga, og sammenliknet med et firma – EDB Business Partner - som hadde en tilsvarende verdi målt ut fra aksjekursen notert på Oslo Børs. Denne sammenlikningen viste at mens EDB Business Partner hadde 2500 ansatte og en årlig omsetning på 4,5 milliarder kroner, var de tilsvarende tallene i T5PC 65 ansatte og en omsetning på 3 millioner kroner. På denne måten ville vi forklare seerne at ”verdien” av T5PC var kunstig blåst opp – uten at det lå substans til grunn.

Vi ga også en forklaring på hvordan en pyramide fungerte, og at det ikke skulle til mer enn 9 ledd fra toppen før hele Norges befolkning måtte være medlemmer for å fylle opp alle plassene i pyramiden. Magiske ord som ”nettverksselskap”, ”matrise” og ”binærsystemer” ble tatt ned og forklart, som vanskelig omskrivning for det de egentlig forteller: Pyramide.

I denne reportasjen søkte vi ingen konfrontasjon med selskapet eller ledelsen, men ønsket å finne ut hvordan våre politiske myndigheter reagerte på pyramide-feberen. Den intervjuete stortingsrepresentant Olemic Thommesen lovet rask aksjon – i ettertid vet vi at ingenting skjedde.

5. Utvikling (Innslag 6. okt. 2004)

Utover våren 2004 fikk vi en rekke innspill fra frustrerte medlemmer i T5PC. Folk som hadde sett reportasjene og som nå hadde innsett at dette ikke var de gullkantete investeringene de var blitt lovet. Vi holdt kontaktene, både med medlemmer og med kilder i offentlige tilsyn og hos politiet – og knyttet nye kontakter i skatte-etaten, som nå hadde begynt å interessere seg for selskapet. Dette arbeidet pågikk kontinuerlig, det meste på månedlig basis, og kom i tillegg til de andre løpende arbeidsoppgavene.

Sensommeren 2004 var det så mye aktivitet blant misfornøyde medlemmer at vi ønsket å gå videre med saken. Noen forsøkte å reise søksmål mot selskapets ledelse og bakmenn, og våre kilder i nærheten av T5PC (tidligere ansatte som hadde forlatt selskapet) kunne fortelle at den engang så stappfulle kassen nå var iferd med å bli bunnskrap. Vi antok at en konkurs eller

styrt avvikling kunne være like rundt hjørnet, og presset på for å få lov til å lage en oppfølger-sak.

Interessen i redaksjonsledelsen var imidlertid lunken, og heller ikke nå var andre medier opptatt av saken. Vi valgte imidlertid å fortsette vår research og hadde omfattende kontakt med gamle og nye kilder. Til slutt klarte vi også å overbevise internt om at vi ville klare å fortelle noe nytt, og fikk på luften en lengre reportasje i oktober.

5.1 Vervemetodene

For å forstå hvorfor så mange mennesker lot seg lokke med i pyramide-eventyret, er det viktig å forstå hvilke metoder som ble benyttet for å trekke til seg nye medlemmer. Kanskje så mange som 20.000 av T5PC's medlemmer ble fanget inn av super-verver Willy Klaussen. Vi ønsket å vise hans metoder, som vi hadde hørt om fra en rekke medlemmer og andre kilder. Verve-turnéen var imidlertid stilt i bero nå som selskapet hadde problemer og så ut til å kunne gå i bakken om kort tid. Flere medlemmer fortalte oss at det fantes en video fra et slikt vervemøte. Vi spurte regelmessig etter denne videoen i samtaler med T5PC-kilder, og fikk til slutt napp hos en som hadde den og viste den til oss. Han kunne likevel ikke gi oss den uten samtykke fra den som hadde gjort opptakene. Via en tredjeperson fikk vi imidlertid et slikt samtykke, slik at vi kunne bruke bildene.

Bilder fra andre "halleluja-møter" fant vi på nettet, som fortsatt var en viktig kilde til informasjon. Det ble likevel vanskeligere å komme inn på den indre delen av T5PC-nettet fordi mange av de medlemmer som etter hvert ga oss sine personlige brukernavn og passord ble stengt ute fordi de ble betraktet som "illojale" av ledelsen i selskapet.

En annen viktig vervemetode gikk ut på å lokke medlemmer og aksjekjøpere med at T5PC-aksjen skulle komme ut i åpen omsetning, og at kursen da ville stige så mye at "alle" ville bli rike. Ledelsen satte da også i gang en – ulovlig – handel med aksjen, men bare for én dag. På grunn av oppdemmet interesse både hos folk som allerede eiet aksjer og hos andre som gjerne ville kjøpe seg inn i "eventyret", endte man denne dagen på en utgangskurs som femdoblet aksje-eiernes papirformuer – noe som skapte en voldsom begeistring og førte til at bakmennene og ledelsen i T5PC kunne kjøpe ut millioner av nye aksjer i markedet og selge dem i strid med avtaler de selv hadde bundet seg til. Dermed strømmet nye millioner av kroner inn til toppene i pyramiden.

I starten av vårt arbeide hadde det vært nesten umulig å få medlemmer til å uttale seg om selskapet, og ingen ønsket å bli intervjuet. Nå var det lettere å få folk i tale, for mange var misfornøyde og fryktet at de kom til å tape pengene sine. Vi fikk også god hjelp av et tidligere medlem som planla søksmål mot selskapet, i samarbeide med advokat Olav Sylte. Denne kilden fikk vi kjennskap til på samme måten som vi hadde fått andre kilder – ved å spørre alle vi snakket med om navn på andre som kanskje kunne vite noe.

Det var likevel svært få som var villige til å fortelle sine historier på riksdekkende TV, og mange av dem som først samtykket trakk seg når opptakene skulle gjøres. De fleste syntes det var flaut å ha vært med på dette, og mange var også engstelige for at ledelsen i selskapet, eller andre medlemmer, skulle ramme dem med represalier eller voldshandlinger dersom de snakket på TV. I løpet av høsten brukte vi derfor flere uker på å finne troverdige intervjuobjekter som ville stille opp og som også forsto hva det ville innebære å bli eksponert på fjernsyn i en slik sak.

Vår turné til Alta og Lakselv kan illustrere vanskelighetene vi møtte. Allerede tidlig i researchen hadde vi kjennskap til at dette var et av de viktigste geografiske områdene for T5PC. Vi hadde gjort intervjuavtaler med to sinte medlemmer – ett i Lakselv og ett i Karasjok. Reiseruten var planlagt ut i fra det: Fly til og fra Alta, og rundreise med bil Alta-Lakselv-Karasjok-Alta. Kvelden før avreise tar intervjuobjektet i Karasjok kontakt og kansellerer avtalen. På den lange kjøreturen fra Alta til Lakselv forsøker vi å finne en erstatning, og kommer til slutt fram til en som er bosatt i Tana, men som skal befinne seg på Ifjordfjellet dagen etter. Etter intervju og overnatting i Lakselv tar vi fatt på den lange veien til Ifjord, etter først å ha kontaktet intervjuobjektet. Han har i mellomtiden forflyttet seg til mehamn, men lover å kjøre oss i møte slik at vi kan intervju ham i Ifjord.

Langs reiseruten er det liten mobildekning, og først i Ifjord (etter flere timers kjøring) får vi kontakt med ham. Da er han fortsatt i Mehamn. ”Jeg fikk ikke start på bilen”, er forklaringen til mannen som imidlertid er vennligheten selv og mener at vi jo bør ta det lit med ro og bli noen dager når vi først har reist så langt. I og for seg hadde det vært hyggelig – men vi har fly fra Alta samme kveld og kan ikke omgjøre billettene. Dessuten ville vi ikke rukket å redigere ferdig programmet med en slik utsettelse.

Så det eneste valget vi har er å snu og vende tilbake med nye timers kjøring. I Lakselv er vi imidlertid heldige og får hjelp av vårt første intervjuobjekt som har skaffet ett til – en venn av ham som han selv har rekruttert. Så til slutt går det bra likevel – etter utallige telefoner og kilometer langs veien. Og under over alle undere: Vi rekker flyet fra Alta samme kveld.

I innslaget forteller ett av intervjuobjektene om den mest vanlige vervemetoden – at man rekrutterer venner og familie. Slike nettverks-selskap baserer seg nettopp på at det er mennesker man i utgangspunktet har stor tillit til som foretar rekrutteringen – og dermed blir resultatene desto mer tragisk, og med stort tap av tillit, når det hele sprekker.

Et annet intervjuobjekt forteller om hvordan han ble lokket til å investere mer etter at kursen på aksjene hans steg til det femdoble – i papirverdi – etter den ene dagen med aksjehandel på nettet.

5.2 Lureriet

En viktig del av strategien for toppene i en pyramidestruktur er nettopp å lokke til seg nye medlemmer ved å føre dem med overdrevne og falske opplysninger om hvordan pyramidsystemet virker og hvor rike medlemmene kan bli.

Både på videoen fra vervemøtet med Klaussen og på ”hallelujamøtet” settes det fram slike uriktige påstander. Nettstedet til T5PC er også full av feilaktig informasjon, særlig om at det snart skal bli handel i aksjen – til tross for at Kredittilsynet ikke har gitt konsesjon til slik handel og heller ikke kommer til å gjøre det.

I tillegg gis det – som våre intervjuobjekter forteller – garantier for at det ikke går an å tape penger på å investere i selskapet.

De fleste av medlemmene i T5PC har ikke greie på bedriftsøkonomisk virksomhet, og slett ikke på aksjehandel. Dermed blir det så lett å rive dem med, særlig når man kan vise til en aksje-kurs som fyker i været – selv om denne kursen er kunstig blåst opp etter en svært kort handlingsperiode og kun reflekterer en urealistisk papirverdi.

5.3 Truslene

Utover sommeren og høsten 2004 fryktet stadig flere medlemmer og aksje-eiere i T5PC at deres investeringer kunne gå tapt. Gjennom omfattende samtaler med medlemmer og andre

kilder i T5PC-systemet fikk vi vite at dette hadde resultert i mange brutte vennskap – og sågar ekteskap – men også i trusler fra folk som fryktet å tape penger, mot dem som hadde vervet dem inn i pyramiden.

Svært få var imidlertid villige til å fortelle offentlig om slike trusler, både fordi de selv følte seg skyldige, men også fordi de var engstelige. Mange hadde også fått beskjed om at det var familiemedlemmer som skulle ”tas”.

Til slutt fikk vi avtale med en av de mange T5PC-medlemmene i Lakselv, én som selv hadde fått trusler. Vi drøftet med ham om offentliggjøring kunne tenkes å øke faren for at truslene skulle virkeliggjøres, men fant at det motsatte trolig var mer sannsynlig.

Vi syntes det var viktig å få med denne siden av utviklingen, som viste hvilke alvorlige konflikter som oppsto i kjølvannet av T5PC – ved siden av de store økonomiske tapene.

5.4 Bakmennene og deres fortjeneste

Et pyramidespill er et nullsum-spill – det vil si at det noen taper er det andre som tjener – fortrinnsvis de som har plassert seg selv i toppen av pyramiden. T5PC var en ekstrem struktur i så måte – fordi toppene kunne høste både fra vervingen av medlemmer og fra aksjehandelen, hvor man hadde satt opp et system som automatisk overførte verdiene fra småaksjonærene til dem som var i toppen.

T5PC var et aksjeselskap som måtte levere regnskap, og en del av informasjonen var åpen og kunne hentes ut fra 2003-regnskapet. Disse tallene viste at det offisielt var investert minst 360 millioner kroner fra ivrige aksjekjøpere og medlemmer. Mye tydet på at det var atskillig større pengesummer i omløp, og at en del av toppene hadde karet til seg atskillig større beløp enn det de offentliggjorte regnskapene viste.

Vi syntes det var viktig å fortelle hvem disse bakmennene var, og også hvor mye de hadde klart å få ut av selskapet. Vi konsentrerte oss først og fremst om hovedmannen Jim Wolden. Først fikk vi vite fra kilder som tidligere var plassert i selskapet at han hadde hentet ut minst 50 millioner kroner fra selskapet og medlemmene.

Dette var svært interessant, men trengte verifisering. Ved hjelp av to andre kilder, som ikke kan oppgis, fikk vi bekreftet dette tallet. Den ene kilden satt med opplysninger om pengestrømmene i selskapet og den andre hadde også tilgang til informasjon om økonomien til Jim Wolden. Ingen av disse to kildene hadde sine opplysninger fra den første kilden, men for å sikre at disse to andre kildene egentlig bygget på hverandre stilte vi dem spørsmål som klargjorde at de ikke hadde tallene de bygget på fra samme primærkilde.

Dermed hadde vi tre kilder som uavhengig av hverandre fortalte det samme. En viktig opplysning, som vi også var alene om, fordi den viste hvor store beløp toppene i selskapet kunne få ut – i motsetning til de atskillig lavere summene som de i ettertid selv har gått ut med. Trolig er summene som både Wolden og andre har fått ut mye høyere enn det vi hittil har klart å dokumentere.

Til tross for disse nokså oppsiktsvekkende opplysningene, var det fortsatt ingen interesse for saken verken i riksdekkende aviser eller kringkasting. En slik total mangel på oppfølging fra andre medier kan jo få en journalist til å tvile på om man er på rett spor, men vi valgte likevel å tro på vår egen sak og kjøre den – og å fortsette videre med kildepleie og research.

5.5 Problemet med å velge ut deler av sakskomplekset

I løpet av den research vi hadde gjort gjennom 2003 og sommeren og våren 2004 fikk vi tilgang til et stort materiale med en rekke opplysninger som vi ikke hadde plass til i våre reportasjer. Vi konsentrerte oss om forbrukerne – dvs. de som hadde involvert seg i selskapet – og søkte å formidle mekanismene for hvordan folk ble rekruttert, at de sto i fare for å tape store summer og at bakmennene allerede hadde stukket av med store deler av pengene deres.

På mange måter var det smertefullt å måtte utelate en rekke historier som vi fikk kjennskap til: Toppenes luksuriøse reiser til Dubai, Monaco, Praha etc. etc.; hvordan de kriminelle motorsykelbandene Hells Angels og Bandidos var involverte; at ”finansfolk” med høyst tvilsomt rykte – som Thomas Øye og Harald Ellefsen – var dypt inne i selskapets virksomhet; at jordaneren Abed Barakats såkalte inntreden i selskapet bare var et forsøk på å skjule at T5PCs storaksjonær Wynberg Ventures i virkeligheten var eiet av Jim Wolden og andre bakmenn; den detaljerte forklaringen om hvordan selve aksjesvindelen var gjennomført; hvordan man benyttet kjøp og investeringer i andre selskaper for å flytte store pengesummer ut av T5PC-systemet.

Svært mye av det som kom fram i offentligheten etter at selskapet gikk konkurs var allerede godt kjent for oss i FBI-redaksjonen. Vi hadde imidlertid begrenset plass, og også begrenset mulighet til å fokusere mer på dette selskapet enn det vi allerede hadde gjort.

6. Avvikling (Innslag 24. nov. 2004)

17. november var alle pengene brukt opp og T5PC slo seg selv konkurs. Litt overraskende for oss eksploderte da saken fullstendig i alle medier. De neste ukene skulle både aviser, nettaviser, radio og fjernsyn fylles til randen med stoff om pyramideselskapet – stoff som lenge hadde ligget og ventet på redaksjonene, men som inntil da ikke hadde blitt plukket opp.

Vi som jobbet med T5PC i FBI hadde planlagt nok en oppfølgingssak, men regnet ikke med at det ville være redaksjonelt rom for å få den på lufta før etter årsskiftet. Etter konkursen ble situasjonen plutselig en annen.

Fortsatt var det interne hindre som måtte overvinnes. Den viktigste innvendingen var at det ikke ville være mulig å fortelle noe genuint nytt etter at de andre mediene hadde boltret seg i saken over en hel uke, og at FBI dessuten hadde hatt nok om pyramideselskapet.

Vi klarte likevel å overbevise ledelsen om at det var mulig å bringe noe nytt, og at det dessuten var viktig å holde fast ved at dette var *vår* sak, som vi hadde drevet fram fra sin spede begynnelse høsten 2003.

6.1 Et planlagt røveri

På dette stadium i arbeidet vårt opplevet vi noe interessant: I starten ville ingen snakke med oss – nå skjedde det motsatte, folk ringte eller sendte epost på eget initiativ. Slik det ofte skjer når man jobber lenge nok med følsomme saker.

Fordi kildene oppfattet at vi i FBI hadde kjørt et troverdig og konsistent løp i våre reportasjer fra høsten 2003, var det nå mange av dem som på eget initiativ kontaktet oss. Det gjaldt både medlemmer, men også kilder som selv satt høyt oppe i systemet og som også hadde vært utsatt for kritisk omtale i tidligere reportasjer. Flere av dem fortalte at de hadde fulgt med på vår dekning, og selv om de hadde vært sinte på oss i starten, hadde de fått erfare at våre

reportasjer var etterrettelige og fortalte om selskapet slik det egentlig fungerte. Derfor ønsket de nå å hjelpe oss å kaste ytterligere lys over saksforholdene

To kvinner som henvendte seg til oss var verken medlemmer eller involvert i selskapets toppledelse, men hadde vært tidligere ansatte hos T5PCs hovedmann Jim Wolden. Den ene av dem hadde sågar vært hans kjæreste. De kom med såpass oppsiktsvekkende opplysninger at det var all grunn til å sjekke deres troverdighet. Begge hadde også åpenbar interesse av å sverte Jim Wolden, fordi han skyldte dem store pengesummer.

Vår sjekking av både gjeldspapirer, kvinnenes bakgrunn og de deler av historien de fortalte som lot seg etterprøve tilsa likevel at dette var svært troverdige kilder. De var villige til å la seg intervju, men anonymt, og vi løste det på den måten at ansiktet ikke kunne kjennes igjen. De hadde ingen illusjoner om at ikke Jim Wolden kom til å identifisere dem både på stemmen og på det de fortalte, men ønsket ikke at alle i T5PC-systemet skulle vite hvem de var – fordi de var engstelige for negative reaksjoner og evt. represalier.

Det viktigste kvinnene bidro med var å bekrefte vår hypotese om at T5PC i utgangspunktet var satt opp som et redskap for å overføre hundretalls millioner av kroner fra godtroende nordmenn til Jim Wolden og de andre som hadde plassert seg i toppen av dette pyramideselskapet. At Wolden helt bevisst hadde skjult at han var hovedmann og hovedeier i selskapet, og fått andre til å fronte det – fordi hans eget rykte allerede den gang var sterkt frynsete.

6.2 De gode hjelperne

Å holde Jim Woldens rolle skjult var en forutsetning for suksess, men like viktig var det at T5PC klarte å knytte til seg rådgivere og hjelpere som ga selskapet en troverdighet utad. Det fantes en rekke slike velrenommerte selskaper som var med på denne operasjonen; vi konsentrerte oss om tre av dem: Produksjonsselskapet Jo Vestly Produksjoner, som iscenesatte T5PCs spektakulære events, bla. a. med stjerner som Bertine Zetlitz, Vazelina Bilopphøggers, Knut Borge m. fl. Informasjonsrådgiverfirmaet Responder la opp informasjons- og markedsstrategi og fungerte gjennom store delere av selskapets korte historie som T5PCs markedsavdeling. Mesteparten av innholdet på selskapets nettsider – inkludert mange tvilsomme påstander – ble produsert av Responder. Det største kuppet var trolig å få med seg advokatfirmaet WikborgRein. De laget aksjeprospektet og rådgå selskapet i juridiske spørsmål – blant annet i forhold til Lotteritilsynet, Kredittilsynet og andre myndigheter.

At slike tilsynelatende solide bedrifter var med på laget ga T5PC en voldsom troverdighet i markedet og i arbeidet med å verve nye medlemmer.

Ved hjelp av kilder både innad i selskapet og i andre sentralt plasserte posisjoner klarte vi å avdekke hvor mye disse firmaene hadde tjent på å være T5PCs gode hjelpere, og vi fikk også etablert at alle sammen hele tiden var klar over at det var den svindeldømte Jim Wolden som sto bak – til tross for at dette hele tiden ble benektet overfor offentlighet, medlemmer og aksjekjøpere.

6.3 Hvor er pengene?

Ganske snart etter at konkursen var et faktum, sto en rekke av toppfolkene og bakmennene fram i pressen og bedyret at de selv også hadde blitt lurt, og at pengene i selskapet nærmest hadde forduftet ut i den tomme luft.

Det er vanskelig å anslå hvor mye penger som passerte gjennom T5PC-systemet, men ved hjelp opplysninger fra medlemmer, toppfolk i selskapet, kilder i skattevesen og politi og fagfolk i aksjemarkedet gjorde vi beregninger som tilsa at det var investert om lag 800 millioner kroner i aksjekjøp og medlemsskapsavgifter – i tillegg til de 360 millionene som regnskapet opererte med. Til sammen over én milliard kroner.

Selv om millioner av kroner ble sølt bort på luksusreiser og rent dill, så summerer dette seg likevel ikke opp til så mye som én milliard kroner. Det finnes flere hundre millioner kroner som det ikke er redegjort for, og mye av dette er penger som er plasserte i skatteparadis i utlandet – opplysninger som vi fikk bekreftet både av kilder innad i selskapet og eksterne kilder som etter hvert hadde befatning med og innsyn i sakskomplekset og pengestrømmene gjennom T5PC-systemet.

7. En viktig sak

Konkursen i T5PC avdekket en planlagt svindel som må karakteriseres som én av Norgeshistoriens største – på linje med Finance Credit-skandalen. På mange måter var den verre – fordi så mange enkeltpersoner og familier ble rammet, tildes svært hardt. Vi betraktet hele tiden denne saken som svært viktig, og holdt fast ved at det var en omfattende og alvorlig svindel som fortjente at den ble satt under fullt offentlig søkelys ved hjelp av pressen.

Derfor var vi underveis svært overrasket over at ingen andre tok fatt i den. Offentlige instanser som Lotteritilsynet, Kredittilsynet og Økokrim visste mye om hva som foregikk, men lot saken passere. Politikerne var informert – blant annet av FBI – uten å vise vilje til å gripe inn, selv om de lovet det motsatte. Heller ikke resten av pressen viste særlig interesse før konkursen var et faktum og de enorme tapene for medlemmer og aksje-eiere kom for en dag.

Da var det allerede for seint.

Vi mener at vi gjennom vår dekning har oppfylt vårt samfunnsansvar for å avdekke kritikkverdige forhold som har påført svært mange mennesker store tap. Det har vært et langt løp og ofte et slit – både i arbeidet med å trenge gjennom et svært motvillig nettverk, og i å overbevise redaksjonelle ledere og omgivelser om at dette virkelig var en stor og viktig sak som det var verdt å følge videre.

Vi føler oss slett ikke overbevist om at Økokrim etterforskning vil resultere i tiltaler og domfellelser mot toppfolkene. Derfor er det desto viktigere at pressen har kunnet klargjøre hva som skjedde i selskapet og med pengene som ble investert der.

Oslo 25.1.2005

Anders Magnus